

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

De orthographia dictionum e Graecis tractarum

Johannes <Tortellius>

[Venedig], 12. Nov. 1484

N

[urn:nbn:de:bsz:31-299711](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-299711)

in quarto georgicor: Sed me parnasi deserta per auia dulcis Raptat amor. & alibi: Pandite nunc helicon
deæ. Similiter Ouidius: Virgineus helicon.

Musæus cum unico. s. & .æ. diphthongo in penultima scribitur: fuit poeta antiquissim⁹: & insignis apud græcos: & tempore Orphei: ut Orpheus ipse in argonautica attestatur: immo & unū ex argonautis fuisse ostēdit. hunc nonnulli filium fuisse Apollinis attestantur. Alii Eumolphi cuiusdam filium dicunt. inducuntque in testimonium illius epitaphium his uerbis traductum: Eumolphi dilecti filium habet phalericum solum Musæū corruptū corpore sub hoc tumulo. huius iucundissimū poema cōperi de amore Leandri: & Hero.
Mulicus cum. i. latino: & .e. exili scribit: & a musa deducitur.

Ae cum. æ. diphthongo scribitur: dictio græca est: & pro utiq; ac certe ponit: ut apud Terentium in andria: nā illa illum haud nouit. idem ait: faciunt nā intelligēdo: ut nihil intelligant: quasi faciunt profecto. Cicero de oratore libro tertio: nā ille haud sane: quemadmodum uerba struat: & illuminet a magistros istis requiret. Et cum apud græcos licet cum diphthongo scribat breuis sit: apud nostros etiam eandem regulam obseruat: & breuis more græco a nostris poetis ponitur. Virgilius

Nabatheæ cum. th. aspirato scribitur: regio est quæ ab arabia incipiens: quam intra se continet usque ad mare rubrum ex latere dextro: & persicum sinistro: atque ex superiori parte in indicum protenditur. & ut sacræ litteræ attestantur a Nabaoth primogenito Hismaelis nomē accepit. declinatursq; hæc nabatheæ huius nabatheæ regio: & inde nabatheus nabatheæ nabatheum. Ouidi⁹ libro metamorphoseon primo: Eurus ad auroram nabatheæque regna recessit. eadem olim mittebat elephantes: ut Iuuenalis in satyra Atticus eximie: Dentibus ex illis quos mittit porta syenes:

Et quos deposuit nabatheo bellua saltu.
Nanus prima ac secunda cum unico. n. scribitur: græcum est uocabulum teste Gellio in decimo octauo notitium atticarum: quo uocauerunt breui atque humili corpore homines paululum supra terram extantes: quos latine pomilionēs dicimus.

Narcissus cum. e. exili & .i. latino atque duplicato .s. scribitur: fuit Cephisi fluuii ex Lyriope nymphe filius formosissimus: de quo Ouidius in tertio metamorphoseon libro: fabulam omnē elegantissime pertractauit. tetigit etiam Statius in septimo thebaidos: & Seneca in Hercule furente. Sed alius fuit Narcissus Claudii imperatoris libertus potentissimus sane apud principem: ut uidimus in dictione Messalina. Et ditissim⁹ ut ostendimus in dictione creta: unde ait de illo Iuuenalis in satyra quæ incipit Plurima sunt fuscine: ubi ait

Quod si non sufficiunt tibi sextertia quadringenta:
Nec cræsi fortuna unq; nec persica regna
Sufficiunt animo: nec diuitiæ narcissi:
Indulsi cæsar: cui claudius omnia: cuius

Paruit imperiis uxorem occidere iussus: ut uidimus in dictione Messalina.
Naritia cum. t. exili: & .i. latino utrobique scribitur: fuit insula in mari ionio ex regno Vlyxis.
Nasamones cum unico. s. scribitur: populi sunt in libya iuxta aufchiseos ex uno latere: & litora syrtium habitantes ex altero. Et ut scribit Herodotus in quarto historiarū: Sique naues infelicitè actæ uenerint syrtibus inuolutæ eas spoliant: Sicque per rapinam cum aliis habent commercia spoliando. Quod Lucanus

tetigit in octauo: cum ait:
Hoc tam segne solum raras tamen exerit herbas
Quas nasamon geos dira legit: quæ proxima ponto
Nudus rura tenet: quem mundi barbara damnis
Syrtis alit: nam litoreis populator arenis
Imminet: & nullos portus tangente carina
Nouit opes: sic cum toto cōmercia mundo
Naufragiis nasamones habent. Idem Plinius in. v. naturalis historiz confirmauit.

Nastes cum. t. exili scribit: fuit frater Amphimachi: & fili⁹ Nomionis: & teste Homero in. ii. iliados: ex his un⁹ qui in troianorum auxilia conuenere.

Nauci cum. au. diphthongo & .e. exili atque .i. latino scribit: significat putamen nucis: & pro nihilo accipit. Plautus in mustelaria: Qui homo timidus erit in rebus dubiis nauci non erit. idem in truculento. Tympanotrimpa amas hominem non nauci.

Nauis a græco descendit quod est ναῦς.
Nauigium cum. i. latino scribitur: dicitur nauis ductio. nam cum εἶνος: quod est duco componitur.

Nauta cum. t. exili scribit: & sæpe ab antiquis nauita dicitur.

Nauclerus cum. e. exili scribit: dici potest nauicularius: quasi nauis eleros idest fors. idem etiam græce nauarchos p. ch. aspiratum. i. nauis princeps dicitur.

Naumachia cū. ch. aspirato & .i. latino scribitur: dicit a nostris bellum nauale seu magis prælium. Et compos

- nitur ex $\eta\alpha\upsilon\sigma$: quod est nauis: & $\mu\alpha\chi\eta$ bellum.
- N**auifica cū. i. latino & c. exili scribitur: & apud Homerū duplicat aliquādo. a. in fine: ac dicit nauifica: fuit Alcinoi phæacū regis filia: dicente Homero i. v. *οδυσσεα* $\eta\alpha\upsilon\sigma\iota\chi\epsilon\alpha\ \delta\upsilon\gamma\epsilon\tau\eta\rho\ \mu\epsilon\gamma\alpha\lambda\iota\tau\omicron\rho\sigma\ \alpha\lambda\kappa\iota\eta\omicron\omicron\iota\omicron$ hoc est Nauifica filia magnanimi Alcinoi. unde ait Martialis in. xii.
Si mihi nauifica patrios concederet hortos
Alcinoo possem dicere malo meos: de qua in dictioe Aeneas uidimus.
- N**ausithous cū. i. latino & th. aspirato subsequente. o. uocali scribitur: fuit Neptuni fili⁹ ex Periboa Eurymedontis filia: ac Homero teste li. vii. *οδυσσεα*: Alcinoi phæacum regis pater.
- N**axos cū. x. cōsonante scribitur: insula est in mari ægæo una ex cycladibus: cūctas alias uini fertilitate exuperas. unde Virgilius in. iii. *æneidos* inquit: Bacchatemq; iugis naxon.
- N**æra prima sine diphthongo: sequēs cū. æ. diphthongo scribitur: nomen est scēminæ: quæ teste Homero lib. xii. *οδυσσεα*: peperit Soli duas filias Phætu sam scq; & Lampetiā: quæ armēta Solis trāseunte Vlyxe apud siliā custodiebāt: unde eodē mō scribendū est apud Virgiliū in bucolico: Ipse naxram dum fouet.
- N**ebrodes cū. e. absq; diphthongo & o. post. r. & ante. d. scribitur: dicuntur pprie apud græcos damarū pelles: a qbus bacchantes ipse cognominatæ sunt: qā illis utebantur: ut uidebimus in dictioe orgia.
- N**ectar cū. c. & t. exilibus scribitur: dicitur deorū potio: quæ teste Festo a nostris murrina dicebat: & ut qdaz putant: ex uua genere murrinæ cognominata.
- N**ecos cū. c. exili scribitur: fuit teste Herodoto li. *historiarum*. ii. filius Psammetici: & ægypti rex: cui filius Psammis in regno successit.
- N**eiphyle secūda cū. i. latino: sequens cum. ph. aspirato & y. græco: ultima cum unico. l. scribitur.
- N**eleus prima cū. e. absq; diphthongo & cū unico. l. scribitur: fuit rex in pylo: & teste Homero i. xi. *οδυσσεα*: habuit uxorem Chlorim: ex qua genuit Nestorē: Chromiū: Periclymenē: Agerochuz: & Peronē. Et ut Nestor ipse apud Homerū in. xi. *iliados* enarrauit: Hercules eius domū: & patriā euertit: ita ut ex duodecim fratribus ipse solus remāserit: & a Neleo patronymicum neleides deriuatur.
- N**eomenia absq; aliqua diphthongo & cū. i. latino scribitur: dici pot a nobis nouiluniū. Nā cōponit ex neos: qd est nouus & $\mu\eta\eta\iota\alpha$: quæ est menstrua: hoc est luna a $\mu\eta\eta\eta$: qui mēsis dicitur deriuata: eo quod singulo mense a mulieribus defluant. unde $\mu\eta\eta\iota\alpha\ \alpha\iota\ \omicron\sigma$ menstruosus a nobis dicitur.
- N**eptolemus cū. t. exili & unico. l. sequēte. e. absq; diphthongo scribitur: dictio est cōposita ex neos q est nouus & prolemus miles: quasi nouus miles. nam $\tau\omicron\pi\omicron\lambda\epsilon\mu\omicron$ apud æoles idē ē: quod apud atticos $\tau\omicron\lambda\epsilon\mu\omicron$ idest pugno: & fuit nomē ppriuz filii Achillis ex Deidamia: qui deinde teste Seruio sup. ii. *æneidos*: a capillorū q̄litate dict⁹ ē Pyrrhus. Ouidi⁹ i octaua heroidū epistolaz: Pyrrhus achilleides animosus imagine patris.
- N**eophytus cū. y. græco & t. exili scribitur: dici pot a nobis nouellus. Nam cōponit ex neon: quod est nouum & $\phi\upsilon\tau\omicron\eta$ germen siue planta.
- N**epa uel more græco nepes: cū. e. absq; diphthongo scribitur: dicitur teste Seruio apud nos scorpio. hui⁹ græcū genitiuū diuisit Cicero in arato more græco cū ait: Atq; oculos urget pedib⁹ pectusq; nepai: p nepæ.
- N**ephrēsis absq; diphthongo & simplō. s. sequēte. i. latino scribitur: est renū passio: quam latine traductā comperitien huius renis. nam a $\eta\epsilon\phi\omicron\tau\omicron$: quæ sunt renes deducitur.
- N**ep⁹ cū. t. exili & unico. n. scribitur: nā penultimā corripit: nō est dictio græca: uel ab illis originē trahens: Sed teste Ballo apud Ciceronē in. ii. de natura deorū: a nādo paululū primis litteris imutatis deducit: ut uideamus in dictioe deus: fuit Saturni filius ex Ope. de eodē Varro de lingua latina sic ait: Neptunus ē deus maris: uel ipm mare dictū: quod terras nubat idest cooperiat.
- N**ereus pria absq; diphthongo scribitur: fuit teste Hesiodo in theogonia marinus deus Oceani: & Tethyos filius: ac Chlorim sororē uxore accepit: ex qua nymphas plures pgeniuit. hūc oim ātiq̄uissimū dixit Orphe⁹ in argonautica cū ait: $\eta\eta\epsilon\alpha\ \mu\epsilon\eta\ \tau\omicron\upsilon\tau\iota\sigma\tau\alpha\ \kappa\alpha\lambda\omega\ \tau\omicron\epsilon\sigma\theta\upsilon\sigma\tau\omicron\eta\ \alpha\pi\alpha\eta\tau\omicron\eta\ \omicron\eta\iota$: s; de filiis Oceani: & Tethyos Orpheū intellexisse puto: ut Hesiod⁹ ipse in theogonia q ait $\tau\omicron\epsilon\sigma\theta\upsilon\tau\alpha\tau\omicron\eta\ \tau\alpha\iota\delta\omicron\eta$ idest antiq̄uissimum filiorum scq; Oceani: & pro mare nostro mediterraneo accipitur.
- N**ereides cū. i. latino scribitur: patronymicū ē scēmininū a Nereo deducū & significat filias Nerei: quæ nymphæ fuerūt æquoreæ. Martialis in primo: Lusit nereidum docilis chorus æquore toto. Ouidius in heroidibus: Vtq; celer redeas uirides nereidas oro.
- N**eritos cū. i. latino & t. exili scribitur: mōs ē teste Plinio li. iiii. naturalis historiae: in ithaca insula: qd nomē nō nunq; p tota insula capi uidet. Virgili⁹ in. iii. *æneidos*: Iā medio apparet fluctu nemorosa iacynthos: Dulichiuq; sameq; & neritos ardua saxis. at neritum teste Plinio eodē li. oppidū fuit percelebre i acarnania pte epiri: postea dictum leucas: ut in ipsa dictioe uidimus.
- N**estor cū. t. exili scribitur: fuit teste Homero in. xi. *οδυσσεα*: Nelei fili⁹ ex Chlori uxore: q ut idem Homerus i. ii. *iliados* ait: cum quinquaginta nauibus ex pylo contra troianos uenit: q; q; in tricentesimo anno esset: ipso tunc dicente apud Ouidium in. xii. *metamorphoseos*: Vixi annos bis. centum & nunc tertia uiuif ætas. Et Iuue. in satyra Omnib⁹ in terris inquit: Rex pylus magno si quicq; credis homero. Exemplum uitæ fuit a cornice secūda idest fuit exemplum secūda uitæ citra cornicē. nā fuit ut refert Plinius. vii. naturalis historiae

Hesiodus qui primus de hoc aliqua prodidit fabulose: ut reor multa de hominum ætio referens cornici nouem nostras attribuit ætates quadruplū eius ceruis: id triplicatū coruis: & reliqua fabulosius in scenice ac nymphis citra cornicē: ergo est ætas hominum quæ primū præbet uitæ exemplum: ea triplicata uitā facit Nestoris: quæ secunda uitæ dat exemplū. Et Nestoris uita triplicata eā quæ cornicis est id est nouem hominum ætates. ut Ouidius: Ora capitq; nouem cornicis sæcula passæ.

Nestus cū. t. exili scribitur: fluuius est thraciæ a strymone secus abderā ciuitatē fluēs: ubi quondā Diomedes egs hospites suos dare solebat in cibum: de quo Hesiodus in theogonia meminit.

Næthos prima cum. i. latino: sequens cum. æ. diphthongo: ultima cum. th. aspirato scribitur: fluuius est in theocrito: quem expositores dicunt esse in sicilia.

Nicanor cū. i. latino & c. exili scribitur: fuit poeta græcū: quæ Didim⁹ fabulosum uocat: hic a nuptiis Iunonis & Iouis incipiens: oēs deos successus usq; ad sua tpa pertractauit: quæ in multis Virgii. imitat: & in captura troiæ: & in fabula Endymionis: sed quæ nimirū fabulosus inquit Virgilius: Si credere dignū est: Pan deus arcadiæ captam te luna sefellit.

Nicanor cū. i. & c. exili scribitur: fuit Seleuci macedoniæ regis cognomē: quasi uir uictoriosus. Nam nice uictoria est: & ἀνὴρ uir.

Nicæarch⁹ priā cū. i. latino: sequēs cū. c. exili: ultima cū. ch. aspirato scribitur: fuit pictor sua ætate eximi⁹. hic iter alia Venerem inter gratias: & Cupidinem pinxit: & Herculem tristem in sania pœnitentia: & interpretatur nomen: quasi uictoriae princeps.

Niciteria cū. i. latino ubiq; & absq; aspiratiōe scribitur: ornāmēta sunt quædā uictoriae. Iuue. i. ii. satyra: Et ceromatico fert niciteria collo. Nam a νικη quæ est uictoria deducitur: cum terminatione similitum nominū in eria: ut filateria: frabateria: & similia.

Nico cū. i. latino & c. exili scribitur: fuit tarantinus qdam tpe Hānibalis: de quo satis Liuius.

Nicos eodē modo: ut superior: sed cum. s. in fine scribitur: fuit ciuitas in asia.

Nicomach⁹ ultima cū. ch. aspirato scribitur: quasi bello uictor dicitur. ἀρχὴ enim est pugna: νικη uictoria: fuit hoc nōie Aristotelis pater medicæ artis p̄fessor & Amyntæ regis medic⁹: q pater fuit Philippi patris Alexandri. alius fuit Aristotelis filius: cui athica iuscriptit. alius fuit pictor sua ætate nobilis: ut testat Plini⁹ li. xxxv. naturalis historiæ: fuitq; filius Aristocheni: atq; illi⁹ discipulus: nec aliū i ea arte uelociorē fuisse dixit: pinxitq; inter alia rapetum Proserpinæ: quæ tabula fuit in capitolio in Mineruæ delubro.

Nicomedes cum. i. latino & c. exili scribitur: fuit rex bithynia:

Nicophanes eodē modo scribitur: fuit teste Plinio li. xxv. naturalis historiæ: pictor sua ætate eximi⁹: s; arte multum: & a Zeusi & Apelle distans.

Nicostrata cū. i. latino & absq; aspiratiōe aliqua scribitur: interpretat quasi uictoriosus exercit⁹. fuit mater Euā dri areadis futurorum uaticinatrix: quæ a carminibus qbus Phœbi oracula significare solebat: Carmentis latine dicta fuit uel (ut alii nōnulli uoluerunt) a carpento quo utebatur: sic quoque fuit cognominata: ut in dictione Carmentis uidimus. hæc (ut in initio horum cōmentariorum uidimus) latinis primū litteras dedit.

Nyctileus prima cum. y. græco: sequens cum. c. & t. exilibus atque. i. latino scribitur: cognomen fuit Bacchi ab eius sacris: quæ nocte celebrabantur acceptum. unde Ouidius libro primo de arte: Nyctileumq; patres nocturnaq; sacra precare. Virgilius in quarto georgicorum: Inter sacra deum nocturnique orgia bacchi. Nam νύξ græce: & in genitiuo νυκτός a nobis nox huius noctis dicitur. Et inde nyctileus id est nocturnus deducitur.

Nyctimene eodē modo uti superior dictio scribitur: & fuit puellæ nomen: quæ cū patre cōcubuit: sed facin⁹ recognoscens aufugit in siluas: & lucem exosa: non nisi nocte uolat.

Nycticorax prima cum. y. græco: reliquæ sine aspiratione: & cum. i. latino scribunt: nonnunq; etiam a nostris dicitur nocticorax cum. o. loco ipsius. y. græci. interpretaturq; nocturnus coruus: κόραξ enim a nostris coruus dicitur. nam auis est nigra: & sola nocte uolans atq; clamans.

Nyctoris prima cum. y. græco: ultima cū. i. latino: reliq; sine aliq; aspiratiōe scribuntur: definitq; in. s. & nō in. x. fuit regina babilonia: quæ teste Herodoto li. historiæ priō: sola post Semiramim foemina ibidē regnauit.

Nilus cum. i. latino & unico. l. scribitur: sed apud græcos prima diphthongum habet ei: quæ apud nos abiici ens d: solam. i. productam retinet. nam dictio est cōposita ex neos qui est nouus: & ilys limus: ubi abiecta ultima syllaba primæ dictionis remanens. e. cum. i. sequentis dictionis diphthongum facit: ita ut dicat nouus limus: scilicet inundationis tempore. Quod Virgilius in nono æneidos tetigisse uidetur: cū ait: Aut pingui flumine nilus. nam prius teste Seruio super. iiii. georgicorum: melo dicebatur. quo nomine illum Seneca de situ indiæ uocauit. Et est fluuius ægypti ex maioribus totius orbis: cui⁹ teste Lucano in decimo: Arcæm natura caput non prodidit ulli: sed immensa aquarum mole singulis ānis sole existente in cancro totū ægyptum exundat. Et ut ait Virgilius in. iiii. georgicorum: Diuersa ruens septem discurrit in ora Vsq; coloratis amnis deūexus ab indis id est nigris æthiopibus.

Nimbus nō ē dictio trahens originē a græcis: sed mere latina: ideo cum. i. latino necessario scribitur.

- N**ympha cū .y. græco scribitur: latine dicitur sponsa. Sed putauerunt antiqui nymphas aquarū esse deas: quā lymphae numina. unde teste Seruio in Tityrum oibus aquis præfunt. Varro uero nymphas esse dixit: quas & musas: nec in merito cū teste eodē Seruio super septimā æglogam: aquarū motus musicaq; faciat. Quare idem Varro tres tantū musas cōmemorauit. Vnam quæ ex aqua nascitur motu. Aliā quæ ex sonu fit aeris percussu. Tertiam quæ mera tantū uoce consistit. Ex quo Virgilius musas ipse uelut nymphas nōnunquā inuocauit: cū ait in bucolico: Nymphæ nosse amor libetridēs.
- N**iobe cū .i. latino scribitur: fuit filia Tantali: & soror Pelopis: uxorq; Amphionis: ut in ea dictione uidimus: hæc teste Diodoro sculo libro histo. v. Filios septem & totidē filias peperit summo decore præstātes: unde tali prole superbiens admodū gloriabatur se Latonæ præferens numero filiorū: itaq; ira motam fabulæ Latonam ferūt Apollini ut Niobis filios: Dianæ ut filias arcu interficerent mādasse: quibus matri obtēperantibus contigit eodē tēpore: & abundare filiis Nioben & carere.
- N**ireus cū .i. latino scribitur: fuit teste Homero li. iliados. ii. oīum græcorū: q; ad troiam nauigauerunt speciosissimus: infra tamē Achillē: sed quia imbellis erat: pauci eum sunt secuti.
- N**isa cū .i. latino & unico. s. scribitur: fuit teste Homero li. iliados. ii. urbs hellados: est etiam nomen sceminæ: de qua Virgilius in damone: Mopso nisa datur.
- N**ysa cū .y. græco & unico. s. scribitur: fuit teste Diodoro sculo li. historiarū prio: urbs scelicis arabie: ppinqua ægypto: unde & græci a patre idest Ioue hoc est die: & loco idest nysa Dionysius appellant. huius urbis Homerus q; in ægypto fuit: in suis hymnis meminit: dicens esse nysam urbē supra montē excelsum ac florentem longe a phœnicia: serme ægypto cōterminū: in qua sane urbē uinæ fuisse inuentorē Dionysiu dicit. Quē græci Bacchū: ægyptii Osirim fuisse asserūt: inde & unus ex duobus parnasi collibus deo Baccho dicitur nysa dicitur: q; & alio nomine cithæron cognominatus fuit: ut uidebim⁹ in dictione parnasia.
- N**ysus eodem mō scribitur: & est Bacchi cognomē a nysa urbe scelicis arabie: ut in præcedenti dictione uidimus cognominatus.
- N**ysæa prima cū .y. græco: sequēs cū .æ. diphthongo scribitur: fuit teste Herodoto & Curtio urbs clarissima india a Libero patre cōdita sub radicibus montis: quē meron uocant: id quoq; nomē a cognomine cōditoris sortita: at uero ægyptii teste Diodoro Osirim: q; & Dionysius cognominatus fuit: illius conditorē in memoriā illius: quæ erat in ægypto fuisse asserunt: in qua & hederam plantasse dicunt.
- N**isus alius q; Hyrtaci fuit filius: ut in ea dictione uidimus: cū .i. latino scribitur: & similiter Nisa pro scemina: ut superius uidimus.
- N**isæus prima cum .i. latino: sequens cum .æ. diphthongo scribitur: locus est teste Herodoto libro historiarū vii. inter medos: ubi magni & pulcherrimi equi nascuntur.
- N**isæc eodem modo ut superior dicitur scribitur: nomen est nymphæ proprium: de qua Virgilius circa finem v. æneidos meminit cum ait: Nisæc; thaliaq; cymodoceq;.
- N**isyrus insula ē teste Homero li. iliados. ii. quā expositores circa eoum eē dicūt: & optimū uinum pducere.
- N**oes cū .oe. diuisis syllabis scribitur: fluuius ē thraciz teste Herodoto li. historiæ. iiii. q; in istrum defluit.
- N**onacria cū .e. exili & .i. latino scribitur: est teste Laſtatio grammatico super. iiii. thebaidos: nomen loci seu agri arcadiæ: in quo Iuppiter in speciem Dianæ conuersus cū Calistone Lycaonis filia cōcubuisse narratur. nonnulli uero & pro tota arcadia capiunt atq; ex latino: quod est nouē: & græco quod est ακρη idest uertices: hoc est montes compositum uolunt: quasi nouem sit montibus redimita. Sed constat plures in ea esse ut uidimus in dictione arcadia.
- N**oricum cū .i. latino & .e. exili scribitur: regio est macedoniæ: hæc teste Plinio li. iii. naturalis historiæ: ē cōtermina dalmatiz: atq; mari ionio: de qua sic meminit Virgilius in fine libri georgicorū tertii cū ait: Tum sciat aereas alpes & norica si quis Castella in tumulis.
- N**otion cum .t. exili & .i. latino scribitur: fuit teste Homero in. ii. iliados urbs in æolia.
- N**otus cum .t. exili scribitur: uentus est meridionalis nebulosusque & humectus. Et teste Gellio græce notus: latine humor dicitur.
- N**othus cū .th. aspirato scribitur: quē admodum latine dicendū sit: teste Seruio super. vii. æneidos non habet unde Virgilius in. ix. græcum uocabulum posuit cū ait: Et primum antiphaten is eni se primus agebat. Thebana de matre nothum sarpedonis alti. & in. viii. Supposita de matre nothus furata creauit.
- N**ox ut in primo horum cōmētariorū libro uidimus a græco per conuersionē .y. græci in .o. nostrum deducitur: & teste Varrone: hæc noctis solidæ sunt partes: uespera: cōticinium: intempesum: gallicinium: diei uero lucifer: mane: ortus: meridies: occasus: crepusculum uero quod est dubia lux a crepero: quod dubium descendens: licet utriq; tēpore possit cōiungi: usus tamen teste Seruio super. ii. æneidos obtinuit: ut matutino iungamus. at Lucanus ab ea cōsuetudine dissentire uidet: cū ait: Longa repulso nituere crepuscula phœbo. manum uero unde est mane: bonum dixerunt ueteres.
- N**umidia cū .i. latino utrobique scribitur: & originem trahit a uocabulo græco: quod ē νόμα: & pastores designat: unde νόμα apud græcos pabulū dicitur: inde Plinis li. v. naturalis historiæ: numidæ uero inq; no

males a pmutandis pabulis dicunt: & mapalia sua hoc est palustres dom⁹ sunt circūferētes. hęc ille. Quare ab νομν nomedia magis dicenda uideret: cū. o. post. n. in prima syllaba: sed nos in. u. nostrum traduximus & numidiā diximus: habetq; ab ortu syrtes q̄sdā puas: unde regio carthaginēses incipit a septētriōe mare: quod uersus sardiniā tendit: ab occasu mauritaniā: & a meridie athiopiam: nec teste Plinio præter marmoris numidici ferarūq; puentū aliud insigne habet. Sunt in ea clare urbes hippon: rhegyum: & rusticaela.

Numisma cum. u. a nobis unico sequēte. m. & i. latino scribit: q̄q; a græcis cū. o. post. n. & ante. m. scribat: uel delictet nomisma. Nam a νομιστ quod est lex deriuari dicunt. Quam sane scripturā: & Horatius ipse serua uit cū ait Regale nomisma philippos. At alii cum. u. scribūt: & breuē primam cōseruauit: ut Martialis libro epigrammatum primo:

Cum data sint equiti bis quinq; numismata quare

Bis decies solus sextiliane bibis: a quo sane: ut pluribus placet

Nummus cū duplicato. m. deriuat. quod ideo duplicare dicit: ut primā pducere possit. Persius i satyra quæ scipit Hic mos est: Credere tum nūmos marco sub iudice palles. Erantq; nūmi ærei: argentei: & aurei atque ex his mixti. Et ut refert Plinius. xxxiii. naturalis historia: Populus romanus ne q̄dem argento signato ante Pyrrhum regē deuiētū usus est libera: unde etiā nūc libella dicit: & dipondius appēdebat assis. Quare æris grauis pœna dicta: & adhuc expensa in rōnibus dicunt. Quin etiā militum stipendiō: hoc est stipis pondere randæ penfatores libripēdes dicunt. Serui⁹ prim⁹ signauit æs: antea rudi ufos romæ Timæus tradit signatum est nota pecudū: unde & pecunia appellat: maximus census. c. x. assiu fuit illo rege: argentū signatū est anno urbis quingentesimo octogesimo quarto. Qu. Fabio. cos. qnq; annis ate bellū primū puniū. Et placuit denarius p decē libris æris: qnarius p qnq; sextertiu p dipondio ac semisse. libræ autē pondus æris iminutum bello punico primo cū ipensis respublica nō sufficeret. Nota æris fuit ex altera pte Ianus geminus: ex altera rostrū nauis: in triente uero & quadrāte æs quadrās ante triūcis uocat a tribus uncis. Postea Hānibale urgente. Qu. Fabio maximo dictatore asses unctiales facti. Placuitq; denariū sexdeciz assib⁹ pmutari: qnarium octenis: sextertiu quaternis: ita respublica dimidiū lucrata est. In militari tamē stipendio semp denari⁹ p decē assib⁹ dat⁹. Nota argenti fuere bigæ: atq; quadrigæ. Et inde bigati q̄drigatiq; dicti: mox lege papiniana semiūctiales asses facti. Licinius drusus i tributo plæbis octauā pte æris argento miscuit. Aureus nummus post anū sexagesimūsecūdū pcessus est. Sed præter alia inq; Pli. miror populū romanū uictis gentib⁹ i tributo semp argentū nō aurū iperasse: sicut carthagini Hānibale uicto argenti pōdo ānuā i qnq; ginta annos: nihil auri: & infra subdit auri i populi romani Aerario fuerūt. Sex. Iulio. Laurelio. cōss. septē ānis ante puniū bellū tertiu pondo septingentā uigintifex argenti nonagintaduō milia. Et extra nūmeq; trecenta & septuaginta qnq; milia. Itē belli socialis initio octingenta q̄draginta sex auri pondo Cæsar primo introitu in ciuili bello ex ærario p̄tulit. Latæq; aureoq; triginta sex milia: & in numero pondo trecenta: nec fuit alius teporibus respu. locupletior. Intulit & Aemili⁹ Paulus Persa rege macedoniæ deuicto prædā pondo triū milium: a quo tpe populus ro. tributū petere desuit: & ut idē Plinius attestat: q̄ primo denarium ex auro signauit: latet auctore incerto.

Numitor cum. i. latino & t. exili scribitur: fuit albanorum rex: & frater Amulii.

Littera apud græcos duplicis est formæ: ut in primo horū cōmentariogē li. ostendimus. Nos uero unius tantū habem⁹: ut & illi antiquit⁹ habuerūt: quā aspirātes articulū masculinū cōficiūt: & quā alterius formæ adinuerūt: atq; o. magnū uocant: cū solū pferunt semper sine aspiratiōe scribūt: & p aduerbio capiūt. Nos uero nunq; solū. o. aspirare cōsueuim⁹: sed p aduerbio semper assumimus. Quandoq; qdā uocādi: ut Virgi. in primo æneidos: O regina nouā cui condere Iuppiter urbē iustitiaq; dedit. Persius in prima satyra: Quisq; es o mō quem ex aduerso dicere feci idest o tu. quādoq; uero optandi: ut Virgi. in. viii. Assis o placidusq; iuues: numina firmes. Quādoq; etiā idignādi ut Cicero li. inuectiuæ primo: O tēpora o mores. Persius in. i. satyra: O mores: Vsq; adeo nescire tuū nihil est: nisi te scire hoc sciat alter. Aliquādo autē & p aduerbio ponit admirādi: ut Iuue. O qualis facies: & quali digna tabella: & Persi⁹: O curas hoīuz. nā imoderatas sollicitudines admirat: q̄s græci μελεδοναστ uocāt eo quod μελεδοναστ idest mēbra corrodūt: iō apud nos curæ: quod cor urant uel rodāt uocant: ob qd & p amore nōnunq; ponit. Virgi. in. iiii. æneidos: At regina graui iā dudū saucia cura: Et ueneris iustissima cura. nōnunq; uero & curare p reficere dicimus: ut Virgi. in. iii. æneidos: Corpora curam⁹ fessos sopor irri gat artus. Idem in. iiii. georgioy: Tum tecta petunt: tum corpora curant.

Oaxus cū. a. post. o. & ante. x. cōsonātē scribit: ciuitas ē cretæ: i q̄ teste Herodoto li. histo. iiii. Etearchus pater Phronimæ regnauit: quā dixit matrem fuisse Bati: q̄ cyrenem libyæ urbem ædificauit: de quo in dictione Batus: & dictione cyrene uidimus.

Obelus cū. e. absq; diphthongo & unico. l. scribitur: dicit latine ueru. Et inde obeliscus diminutiū nomīne magis q̄ re: cum magnæ moles obelisci: dicantur: ut in sequente dictione uidebimus.